

Zanalizuj zadania zawarte poniżej, wskazując polecenia dotyczące poziomu znaczeń, struktury i komunikacji. Ustal punktację i sposób oceniania.

ARKUSZ (POZIOM PODSTAWOWY)

Część 1 – rozumienie czytanego tekstu

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie odpowiedz na pytania. Odpowiadaj własnymi słowami, dbając by odpowiedzi były trafne i precyzyjne językowo.

ŁZY

Temat trochę banalny w kulturze, w której chłopcom zakazuje się płakać, w której łzy uchodzą za objaw kobiecej bezsilności. Inaczej niż na Hawajach, gdzie zawsze stanowiły znak pomyślności i szczęścia. W Europie chłopaki nie płaczą! To tytuł filmu, piosenki, czy manifest zniewieściałych i upominających się o swe męskie geny egzorcyzmów? Czy można zaryzykować stwierdzenie, że po prostu wraca problem łez?! To także nazwa polskiego zespołu, trochę młodzieżowy, trochę inny, ale na pewno młodzieży się podoba. Skąd taka nazwa? Śpiewają o Julii, która już nie kocha i o Agnieszce, która już tu nie mieszka... Czyżby to były płaczliwe tematy?! Czyżby łzy stanowiły już współcześnie jedynie znak kiczu?!

Na pewno z ludźmi inaczej wygląda sprawa niż z roślinami. W pierwszym przypadku wstępujemy na teren lakrymologii, w drugim mamy do czynienia z guttacją¹ – płaczem roślin. Czyż płacząca róża nie wygląda pięknie? Wykorzystują ten fakt japońscy stroiciele, którzy wytwarzają sztuczne płatki róż z lśniącymi kroplami rosy. Wśród zwierząt najbardziej płaczącym okazem jest na pewno krokodyl. Uczestnicy wypraw krzyżowych wierzyli, że ten gad płacze na chwilę przed pożarciem ofiary, ostrzegano ich, że jego łzy to środek wzbudzający litość, a prawdziwym celem zwierzęcia jest pożarcie naiwniaka. Prawdopodobnie takie mniemanie miało podłoże biologiczne...., ale na pewno od tej pory łzy krokodylowe uchodzą za znak fałszywego współczucia; chodzi o ludzi współczujących nieszczęściu tym, którym sami to nieszczęście zgotowali.

W świecie ludzkim łzy zajmują zupełnie inne miejsce. Płacz z uczuciem nadal uchodzi za cechę typowo ludzką. Zaświadcza o tym najnowsze ustalenia chemików. Łzy wylewane we wzruszeniu różnią się od tych wylewanych przy krojeniu cebuli; zawierają 25 % więcej białka i specyficzny hormon prolaktynę. Mimo takich wartościowych składników ludzie bardzo różnie traktowali łzy; ton takim poglądom nadawali oczywiście filozofowie lub artyści. Szamani plemion germańskich zalecali wkładanie czarów pełnych łez do grobów poległych; naśladował ich zwyrodnialec Neron, który gromadził swe cesarskie łzy wylane tuż po podpaleniu Rzymu. Starożytni w swym zamięłowaniu do porządku dzielili łzy na kategorie, wyróżniając łzy heraklitowe (znak melancholijnej i pesymistycznej filozofii Heraklita) i symonidowe (reakcja słuchaczy na treny greckiego poety Symonidesa). W okresie romantyzmu wylewanie łez stanowiło akt uroczystej celebracji, było warunkiem człowieczeństwa. Zdolność do płaczu oznaczała, że jest się prawdziwym człowiekiem. Adam Mickiewicz w *II części Dziadów* zawyrokował, że ludzie, którzy nie cierpieli, nie zaznali trosk, nie trafią po śmierci do nieba. Takie kategoryczne postawienie sprawy przyniosło falę płaczących młodzieńców, w samotności rozpamiętujących swój „ból istnienia”, cierpiących do tego stopnia, że często zazdrościli ludziom dotkniętym obłędem, który, ich zdaniem, wyzwalał od bolesnej świadomości.

Wcześniej podobną rolę odgrywał w kulturze europejskiej Pierrot, aktor bez maski, ze śladami łez na upudrowanej twarzy, bohater francuskich teatrów jarmarcznych. Jego łzy budziły litość, z czasem przestał kojarzyć się jedynie z zawiedzionym kochankiem, stał się znakiem smutku, stanowiącego prawdę o świecie. Ktoś musi płakać, by można się było śmiać. Przypominają także o tym figurki Chrystusa frasołbiwego w przydrożnych kapliczkach, stały motyw ludowych rzeźbiarzy. Przypominają, że Chrystus płakał nad zepsutym światem i ogromem grzechu, że odgrywał rolę wędrowca, który na widok panoszącego się zła zatrzymuje się, przysiadając na skraju drogi, ukrywa w dłoniach ciężką od smutku twarz. Jego płacz był wyjątkowy i szlachetny, trudny do naśladowania.

Warto rozważyć, od kiedy płacz stał się wyrazem destrukcji osobowości. Kiedy świat uległ takiemu zwyrodnieniu, że płacz już człowiekowi nie pomagał? Lamentujący ludzie w obozach koncentracyjnych na próżno wzywali Boga i wylewali łzy. Pozostał po nich suchy szloch, rozrywający wewnątrz, jak malował go Pablo Picasso w cyklu obrazów *Płaczące kobiety*.

Jednak minął „czas apokalipsy” i ponownie łzy zaczęliśmy traktować z szacunkiem. Lakrymologia ma swoich zwolenników wśród młodych ludzi poszukujących klucza do interpretacji muzyki. Powołują się oni na książkę Ronalda P. Vincenta *A Joyful Guide to Lachrymology* (1948), w której „sztuka płakania” lub „terapia łez” stanowi wynik poszukiwań filozoficznych w obrębie myśli F. Bacona, F. Nietzschego i założeń behawioryzmu. Opisana w tej książce filozofia płaczu nie jest skomplikowana i oparta na kilku prostych założeniach. Należy uznać, że ból i cierpienie są nieodzownym elementem życia ludzkiego, że poprzez

¹ Lakrymologia – łac. lacrima=łza; guttacja – łac. gutta=kropla.

zrozumienie własnych zachowań możemy wynieść się na wyższy poziom świadomości. Należy też założyć, że szczególną rolę w naszym świecie odgrywa woda, źródło oczyszczenia i dziewictwa. Stąd bardzo już blisko do postawienia wniosku, że płacząc uzewnętrzniamy swoje uczucia i w ten sposób pozbywamy się bólu. Łzy są zatem szlachetną formą oczyszczenia, podobną funkcję może pełnić muzyka, która pozwala osiągać wyższe poziomy świadomości. Takie poglądy można odnaleźć w artykułach twórców radia *Niebieskie Oczy Heleny*, którego lista przebojów skupia obok siebie m.in. utwory J. Joplin i Cz. Niemena. Oboje utrwalił się w kulturze europejskiej jako twórcy piosenek, w których ekspresja głosu przechodząca w krzyk wyrażała ich wewnętrzny bunt. W czasie pogrzebu Niemena wszystkie stacje radiowe emitowały jego niepowtarzalny protest-song *Dziwny jest ten świat*:

*Dziwny jest ten świat,
gdzie jeszcze wciąż
mieści się wiele zł.
I dziwne jest to,
że od tylu lat
człowiekiem
gardzi człowiek.*

Zasłuchani żałobnicy zastanawiali się, czy sceniczny image artysty przypominający wizerunki Chrystusa to przypadek czy zamierzony sens. Pozostały przejmujące wersy i legenda, że twórca od lat planował nową wersję piosenki pt. *Piękny jest ten świat*. Zachowała się jedna przypadkowa strofa:

*Nie rzeczy martwych
Ani ożywionych
Wszystko jest Cudem
Nieustannym ruchem
Każda cząstka mknie
po wyznaczonej z Góry orbicie
W przestrzeni...*

Nam pozostaje refleksja, która wersja piosenki bardziej pasuje do naszego świata? Pozostaje w pamięci krzyk protestu Niemena, który tak niewiele ma wspólnego z płaczącymi tematami zespołu „Łzy”. Pozostaje refleksja, jak to możliwe, że artysta i ten zespół przez chwilę należeli do jednego muzycznego świata?!

1. Wyjaśnij, dlaczego płacz z uczuciem uchodzi za cechę typowo ludzką?

.....
.....

2. Odpowiedz, jak traktowano wylewanie łez:

- na Hawajach

.....

- w kulturze plemion germańskich

.....

- w romantyzmie

.....

- we współczesnej kulturze europejskiej.

.....

3. Czego symbolem był Pierrot?

.....

4. Co oznacza wizerunek „Chrystus frasośliwy”?

.....

5. Którzy współcześni malarze wykorzystywali (i w jakim celu?) motyw człowieka płaczącego?

.....

6. Na czym polega „terapia łez” w myśl założeń behawioryzmu?

.....

.....

7. Wyjaśnij następujące związki frazeologiczne:

- łzy krokodylowe

.....

- łzy heraklitowe

.....

- łzy symonidowe.

.....

8. Porównaj dwie strofy piosenek Czesława Niemena: *Dziwny jest ten świat* i *Piękny jest ten świat*. Wypełnij poniższą tabelkę:

KRYTERIUM	DZIWNY JEST...	PIĘKNY JEST...
Co rządzi światem?		
Co czuje człowiek?		
Czy słowa piosenki pasują do naszego świata?		

9. Jak autor eseju ocenia działalność zespołu „Łzy”? Czy zgadzasz się z taką opinią?

.....

.....

10. Ułóż zdania z następującymi wyrażeniami występującymi w tekście:

- sceniczny image

.....

- znak kiczu

.....

- banalny temat

.....

11. Napisz streszczenie linearne, czyli takie, które obejmuje kolejno poszczególne elementy eseju (5 krótkich zdań).

.....